

רופא שטעה רב דניאל שטיין

א. גמרא בבא קמא (פה, ב) - דתנא דבי רבי ישמעאל רופא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות. [תוס' ד"ה שניתנה - וא"ת והא מרפא לחודיה שמעינן ליה וי"ל דה"א ה"מ מכה בידי אדם אבל חולי הבא בידי שמים כשמרפא נראה כסותר גזירת המלך קמ"ל דשרי].

ב. רמב"ן תורת האדם (שער המיחוש ענין ז) - שניתנה רשות לרופא לרפאות. פי' שמא יאמר הרופא מה לי בצער הזה שמא אטעה ונמצאתי הורג נפשות בשוגג לפיכך נתנה לו תורה רשות לרפאות וכו'. וי"ל כיון שנתנה תורה רשות לרופא לרפאות, ומצוה נמי היא דרמיא רחמנא עליה אין לו לחוש כלום, שאם מתנהג ברפאות כשורה לפי דעתו אין לו בהן אלא מצוה דרחמנא פקד' לרפויי.

ג. משנה מכות (ח, א) - אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד.

ד. תוספתא מכות (פרק ב הלכה ה) - שליח בית דין שהיכה ברשות בית דין הרי זה גולה רופא אומן שריפא ברשות בית דין הרי זה גולה.

ה. שולחן ערוך (יו"ד סימן שלו סעיף א) - נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ומצוה היא. ובכלל פיקוח נפש הוא. ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים, ואפילו יש לו מי שירפאנו, שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות. ומיהו לא יתעסק ברפואה אא"כ הוא בקי, ולא יהא שם גדול ממנו, שאם לא כן, הרי זה שופך דמים. ואם ריפא שלא ברשות בית דין חייב בתשלומין אפילו אם הוא בקי. ואם ריפא ברשות ב"ד וטעה והזיק פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. ואם המית, ונדע לו ששגג. גולה על ידו. [ברכי יוסף (ברכי יוסף אות ו - ז) - ראיתי להגאון החסיד מהר"ר אליעזר מקראקא זלה"ה בספרו מעשה רקח, רמזי משניות, תמה והפליא דדין זה הפך משנה שלימה (מכות ח, א) דתנן יצא הרב הרודה את תלמידו וכו'. רחש לבי דאפשר לומר דהאב והרב ושליח ב"ד הכו כדרך אחרים המכים ולא טעו כלל, אבל הכא זה טעה ברפואתו או בחולי וכו' אמנם הרב והאב מאי עבוד ומאי הו"ל למעבד, ששם עלו שבטים ליסר בן ותלמיד כראוי וכדרך העולם, ולא יצאו מההקש להיות להם למוקש, ולא טעו. הרשב"ץ בתשו' הנז' כתב דכל זה הוא דוקא ברופא אומן שרופא החבורות במלאכת היד וכו', אכל רופא חולים במשקים ובמשלשלים וכו' אינו בכלל זה, ואם שגג או הזיד והמית או הוסיף מכאוב ונתכוון לרפאות ולא נתכוון להזיק פטור הוא אף מדיני שמים, שאין לו אלא מה שענינו רואות. עכ"ל. והרמב"ן והטור ומרן סתמו דברייהם. ויש לדון בדברי הרשב"ץ, צ"ע]. [בית הלל (שם) - ונראה מה שכתב אם הוא בקי, ר"ל אם יש לו כתב מאותו מקום שנותנין שם רשות לרפאות מרופאים מומחים שקורין אותו בלשון אשכנז דאקטרייר"ט, ואף על פי כן צריך רשות בית דין ישראל לרפאות, ואז אם ריפא שלא ברשות בית דין חייב בדיני אדם. ואם קבלו אותו באיזה קהל וגם יש לו כתב כנ"ל זהו מקרי רשות בית דין ופטור בדיני אדם, אבל אם אין לו רשות בית דין ואף שיש לו כתב כנ"ל חייב בדיני אדם. ועוד אחרת, אם יש לו רשות בית דין אף שאין לו כתב כנ"ל שקורין דאקטרייר"ט פטור מדיני אדם, שכן ישנו במדינתנו איזה רופאים שאין להם שום כתב כנ"ל, אך שהם מומחים מחמת שקוראים באיזה ספרים של רפואות, ומרגלא בפומיה דאינשי שהם מומחים, וכיון שקיבלו עליהם הקהל פטורים מדיני אדם].

ו. גמרא סנהדרין (עב, א) - תנינא אדם מועד לעולם, בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון.

ז. גמרא בבא קמא (כו, ב) - הניח את הכד ברה"ר ובא אחר ונתקל בה ושברה פטור, אמאי פטור, איבעי ליה לעיוני ומיזל, אמרי דבי רב משמיה דרב בממלא רה"ר כולה חביות שמואל אמר באפילה שנו וכו'. [תוס' (שם) ד"ה ושמואל - אנוס הוא ואע"ג דלעיל (כו, ב) מרבינן אונס כרצון באדם המזיק וכו' אונס גמור לא רבי רחמנא, דהא בירושלמי פטור אותו שישן ראשון אם הזיק לשני הבא אצלו לישן].

ח. חידושי הרמב"ן בבא מציעא (פב, ב) - ומצאתי בתוס' שמפרשים אותה משום אדם המזיק, וא"כ למה פטרוהו לדברי האומר אנוס הוא והלא אדם מועד לעולם בין באונס בין ברצון, והם השיבו שאינו חייב באונסין גדולים וסמכו אותה מן הירור' שאמרו בישן ובא חבירו וישן אצלו הוא המועד, ואי אפשר להעמידה דהתם משום דשני פשע בעצמו.

ט. רמב"ם (חובל ומזיק פרק ו הלכה א, ד) - המזיק ממון חבירו חייב לשלם נזק שלם בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס וכו'. היה עולה בסולם ונשמטה שליכה מתחתיו ונפלה והזיקה אם לא היתה מהודקת וחזקה חייב, היתה חזקה ומהודקת ונשמטה או שהתליעה הרי זה פטור שזו מכה בידי שמים.

י. תוספתא בבא קמא (פרק ו הלכה ו) - רופא אומן שריפא ברשות בית דין והזיק פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.

יא. תוספתא בבא קמא (פרק ט הלכה ג) - רופא אומן שריפא ברשות בית דין והזיק פטור, חבל יתר מן הראוי לו הרי זה חייב.

יב. תוספתא גיטין (פרק ג הלכה יג) - רופא אומן שריפא ברשות בית דין והזיק בשוגג פטור במזיד חייב מפני תיקון העולם.

יג. ערוך השלחן (יו"ד סימן שלו סעיף ב) - ומיהו אסור להתעסק ברפואות אא"כ הוא בקי ויש לו רשות מב"ד והאידינא צריך להיות מוסמך מהממשלה שיש לו רשות ליתן רפואות לחולאים וכו'. אבל אם ריפא ברשות וטעה והזיק פטור מדיני אדם וחייב ובדיני שמים אם היתה ע"י התרשלותו ולא עיין יפה דאם עיין אין לו שום חטא שהרי מצוה לרפאות וכבר אמר החכם שגגת הרופא כונת הבורא ואם מת ע"י רפואותיו ונודע לו ששגג ה"ז גולה על ידו כשיש לו מקום לתלות שהוא גרם לו ע"י התרשלות או שלא עיין יפה אבל בלא זה נ"ל דאינו חייב גלות דמי גרע מאב המכה את בנו והרב את תלמידו דפטור מגלות.

יד. גמרא בבא קמא (צט, ב) - הנותן בהמה לטבח וניבלה אומן פטור הדיוס חייב וכו', והאמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דמעון ואמר ליה זיל אייתי ראייה דממחית לתרנגולים ואפטרך. [קובץ שיעורים (אות קיט) - קשה מהא דצריך להביא ראייה שהוא מומחה לפטור עצמו, ואמאי לא נימא הממע"ה].

טו. משנה בבא קמא (קיא, א) - האומר לחבירו וכו' הלויתני וכו' ואיני יודע אם החזרתי לך אם לא החזרתי לך חייב לשלם, אבל אם אמר לו איני יודע וכו' אם הלויתני וכו' פטור מלשלם.

טז. שו"ת חתם סופר (אורח חיים סימן קעז) - נערה משרתת אשר בליעל א' הבעית אותה ומפחד פתאום נתעלפה ונעשה כמת דומם, וגבירתה נבהלה מאוד ושלחה ידה ליקח צלוחית יין שרף לשפוך לתוך פיה לעורר חמימותה הטבעיות ולהקימה ונדחה ידה לצלוחית פעטריאהל ובשפכה לתוך פיה ירד לתוך מעיה ונשרפה הנערה ר"ל, ונפשו בשאלתה אם העלובה זאת צריכה כפרה או לא וכו'. אך אין להעמיס עליה הרבה כיון שעסקה בהצלות נפשות וגם היה בהול יותר וכו' ואם נחמיר נמצא מכשילן לעתיד לבא בפקוח נפש.

יד. שו"ת תשב"ץ (ח"ג סימן פב) - העולה מזה הוא כי רופא אומן ונתנו לו רשות ב"ד לרפאת וטעה והזיק והכירו טעותו רופאים אחרים אומנים חייב הוא בין בשוגג בין במזיד מן הדין כדין חובל ואם הרגיש יש לו דין רוצח ואם לא טעה ועשה הראוי לו לעשות אלא ששגג בפשיעתו וחבל פטור מפני תקון העולם ודינו מסור לשמים ואם הרג גולה וכו'. ונראה כי פ' רופא אומן הוא רופא החבורות במלאכת היד ששגגתו וזדונו היא חבלה ורציחה בברזל וכו' אבל רופא חולים במשקים ובמשלשלות ובמרקחות ובמרחצאות והנחות אינו נקרא רופא אומן אלא רופא סתם ואינו בכלל זה שאינו בא לידי חבלה להתחייב בניזקין ואם שגג או הזיד והמית או הוסיף מכאוב על מכאובי החולי ונתכוון לרפאת ולא נתכוון להזיק פטור הוא אף מדיני שמים שאין לו אלא מה שענינו רואות.